

Napovedujemo

•••

Četrtek, 13. november 2008,
ob 14.00 (red Pizzicato) in 18.00 (red Furioso)
2. abonmajski koncert Cikla za mlade
Narodni dom Maribor

KRABAT ALI SKRIVNOST ČRNEGA MLINA

Baletna pravljica
Narodno otroško gledališče Lužiških
Srbov Budišin (Bautzen, Nemčija)
Glasba: Dieter Kempe
Scenarij: Wolfgang Roegner
Koreografija: Kornel Kolembus

•••

Ponedeljek, 24. november 2008, ob 19.30
2. abonmajski koncert Komornega cikla
Dvorana Union Maribor

PIHALNI KVINTET JMWO

Steffi Winkler – flavta
Erik Behr – oboa
Amy Zloto – klarinet
Peter Whelan – fagot
Boštjan Lipovšek – rog

Spored: Bach, Förster, Ligeti, Firšt, Hindemith

•••

Četrtek, 27. november 2008, ob 19.30
2. abonmajski koncert Orkestrskega cikla
Dvorana Union Maribor

ORKESTER IZ CANNESA

Philippe Bender dirigent
Sir James Galway – flavta
Lady Jeanne Galway – flavta

Spored: Ravel, Devienne, Ibert

Ko se je kvartet prvič pojavil na uveljavljenih glasbenih prizoriščih, kot sta glasbena festivala Festwochen v Berlinu (1992) in Münchnu (1993), se je takoj povzpел med najpomembnejše in najbolj inovativne godalne kvartete mlajše generacije. Zasedba izvaja obsežen repertoar, še posebej pa je naklonjena Schubertovi glasbi (tudi ime kvarteta izhaja iz istoimenske Schubertove odrske glasbe), posnela je vse njegove godalne kvartete, pogosto pa izvaja tudi cikle vseh kvartetov omenjenega skladatelja (v preteklem letu npr. na Festivalu Kuhmo). Rosamunde je redni gost različnih mednarodnih glasbenih fe-

stivalov (Schwetzingen, Bergen, Stavanger, Mondsee, Wrocław, Brinkburn, Cheltenham) in vseh pomembnejših glasbenih prizorišč, kot so Herkulesaal München, Tonhalle Zürich, Berlinska filharmonija, Concertgebouw Amsterdam, Magaron Atene, Wigmore Hall London. Diskografija zasedbe je bogata, zanjo pa so glasbeniki prejeli številne nagrade, med drugim tudi nominacijo za gremija za posnetek »Leggiero, pesante« Valentina Silvestrova. Različne televizijske mreže celega sveta so pred nedavnim predvajale dokumentarni film, poznan pod naslovom »Na turneji s Kvartetom Rosamunde«.

KOMORNI CIKEL

1. ABONMAJSKI KONCERT

Torek, 21. oktober 2008, ob 19.30
Dvorana Union Maribor

GODALNI KVARTET ROSAMUNDE

Andreas Reiner – violina
Diane Pascal – violina
Helmut Nicolai – viola
Anja Lechner – violončelo

2008 | 2009

Informacije in prodaja vstopnic: Narodni dom Maribor, Ulica kneza Koclja 9, 2000 Maribor, vsak delavnik od 8.30 do 18. ure, v soboto od 9. do 12. ure ter uro pred koncertom v Dvorani Union v Mariboru. Tel. 02 229 40 11; 02 229 40 50; 040 744 122; 031 479 000. E-pošta: info@nd-mb.si, prodaja@nd-mb.si

<http://www.nd-mb.si/>

Maribor, Slovenija kandidat za Evropsko prestolnico kulture 2012

ČISTA ENERGIJA!

Maribor • Murska Sobota • Novo mesto • Ptuj • Slovenski Gradec • Velenje

Spored

Wolfgang Amadeus Mozart, 1756–1791

WOLFGANG AMADEUS MOZART (1756–1791): Godalni kvartet št. 19 v C-duru, KV 465 – Disonančni

Adagio – Allegro

Andante cantabile

Menuetto: Allegretto

Allegro

Tigran Mansurian, *1939

TIGRAN MANSURIAN (*1939): Godalni kvartet št. 1

Allegretto

Agitato

Maestoso

Franz Schubert, 1797–1728

* * *

Franz Schubert, 1797–1728

FRANZ SCHUBERT (1797–1728): Godalni kvartet v G-duru, op. 161, D 887

Allegro molto moderato

Andante un poco moto

Scherzo: Allegro vivace

Allegro assai

Ponosni oče Leopold Mozart je v pismu hčeri prenesel besede skladatelja Josepha Haydna, ki je njegovega sina po izvedbi treh godalnih kvartetov označil kot »največjega skladatelja od vseh, kar jih pozna osebno ali po slovesu«. Čeprav so bili ti kvarteti **Wolfganga Amadeusa Mozarta** posvečeni Haydnu, s strani starejšega mojstra ni šlo za laskanje ali zahvalo. Haydn kljub prošnjam praške opere za to hišo ni hotel napisati novega dela, saj »bi se kdor koli težko kosal z velikim Mozartom«, avtorjem *Don Giovannija*. Spoštovanje in priznanje je bilo obojestransko – delovne skice t. i. šestih Mozartovih *Haydnovih godalnih kvartetov* kažejo na skrbno in prizadevno delo; mnoge odseke skladb je Mozart tudi črtal in na novo začel. Končno je Haydnu »po dolgem in marljivem študiju« lahko posvetil šest kvartetov ter mu jih zaupal »kot otroke očetu« – ne nazadnje je bil Haydn na nek način začetnik in oče te mlade zvrsti komorne glasbe, pri katerem se je Mozart lahko zgledoval.

Haydnovi kvarteti so izšli leta 1785; 14. januarja tega leta je bil končan zadnji godalni kvartet te serije. Kljub vedri tonaliteti C-dura v njem prevladujeta tesnoba in moč disonance, ki so ju poslušalci 18. stoletja občutili še toliko bolj živo. *Godalni kvartet št. 19 v C-duru* je svoje ime – *Disonančni* – dobil po uvodnem Adagiu, ki se proti vsem pričakovanjem odvija v tesnobnem kopičenju disonanc. Mozart nas tu bolj kot na najznačilnejšega predstavnika dunajske klasike spominja na romantične skladatelje. Kromatični podton, ki ga napoveduje uvod, kljub vedrim in lahkotnejšim odsekom prežema celotno delo. Ob njem se nekoliko v ozadje umakne tudi kontrapunkt; zdi se, da se Mozart v tem kvartetu bolj posveča obdelavi in izpeljavi motivov in tem, o čemer nas najbolj prepriča vedra prva tema sonatnega Allegra v svojih različnih pojavnih oblikah, druga pa s svojimi nežnimi triolami predstavlja njen kontrast. Andante v

F-duru, subtilno izdelana dvodelna pesemska oblika, nam predstavi čudovito »mozartovsko« melodijo, a je obenem poln globokih občutij, dramatičnosti in melanholije. Menuet je živahen in dinamičen, vendar v njegov veseli ritem nenehno posega kromatika. Trio v c-molu, ki ga menuet obkroža, pa v dinamiki ves čas niha med forte in piano. Zaključni sonatni rondo – Allegro – je živahen in energičen, vendar daleč od neskajlenega optimizma C-dura, poln presenetljivih pavz, kromatičnih zatemnitev in emocije. Vsekakor je *Godalni kvartet št. 19* otrok, ki je na poti očeta Haydna stopil korak v prihodnost.

V Bejrutu rojeni armenski skladatelj **Tigran Mansurian** se je s starši po izgnanstvu leta 1947 vrnil v Armenijo. Na tamkajšnjem državnem konservatoriju v Jerevanu je študiral kompozicijo in doktoriral ter leta 1967 postal profesor kompozicije in sodobne glasbene analize, leta 1990 pa direktor konservatorija. Po nedavni upokojitvi se posveča predvsem komponiranju. Njegova zgodnja dela so bila neoklasicistična; tudi po tem zgodnjem obdobju se je velikokrat navezoval na klasicistične oblike. Preizkusil se je še v komponiranju serialne in 12-tonske glasbe, v številna dela pa je vključeval tudi elemente armenske ljudske glasbe in armenskega jezika. Njegova dela pokrivajo širok spekter zvrsti: od orkestrske glasbe in koncertov, komorne in vokalne glasbe za najrazličnejše zasedbe, pa vse do filmske glasbe. Kot vodilna osebnost armenske glasbene avantgarde je leta 1984 prejel naziv Častni umetnik Armenije, leta 1990 pa je postal Ljudski umetnik Armenije. Vendar je s svojim delovanjem stopil tudi izza meja svoje domovine ter se ustvarjalno povezal s pomembnimi skladatelji in ustvarjalci po vsem svetu.

Mansurianova glasba poskuša biti preprosta in jasna. V nasprotju z mnogimi drugimi sodobnimi skladatelji ima veliko zaupanje v izvajalce in njihove

interpretacijske odločitve. Mansurian redko uporablja zaokrožene teme, raje gradi celoto iz sestavin drobnega motiva. In čeprav je značaj nekaterih njegovih del tragičen, glasba nikoli ne postane težka ali pretemna. Po mnenju Andreasa Reinerja, člana kvarteta Rosamunde, ki je dva Mansurianova godalna kvarteta tudi posnel, je Mansurian skladatelj z odličnim občutkom za uravnoteženost in učinek, pri katerem glasba govori sama zase. Mansurian ve, kaj se dogaja ob različnih zvočnih barvah, izraznosti, dinamiki – ve, kaj je lahko presenetljivo in sveže, pa vendar tákšno, da ima poslušalec občutek: to je natančno tako, kot mora biti.

Tako je tudi z njegovim prvim godalnim kvartetom. Komponiranja godalnega kvarteta se je Mansurian lotil relativno pozno (zgodnje kompozicijske poskuse je uničil) ter z veliko previdnostjo in skrbjo. Prva dva kvarteta od treh je napisal tako rekoč drugega za drugim; *Godalni kvartet št. 1* je nastajal v letih 1983–84, leta 1985 pa je bil končan *Godalni kvartet št. 2*. Slogovno sta skladbi zmes starega in novega, armenskega in dunajskega, in po skoraj dvajsetletnem premoru postajata ponovno priljubljeni del repertoarja godalnih kvartetov. Kljub jasni, transparentni teksturi *Kvarteta št. 1* disonance nenehno ustvarjajo dramatiko in gibanje. V skladbo je Mansurian poskušal vključiti tudi akcentuacijske značilnosti armenskega jezika ter njegov stilizirani izraz žalosti, da bi tako z glasbo ponazoril občutja izgube in bolečine ob smrti prijatelja Davida Chandischiana. Zaradi »armenskih« elementov se melodije na nekaterih mestih zdijo kot znane ljudske pesmi, a so vendarle nove. Za Mansuriana je značilna tudi glasbena igra preprostih podob: tretji stavek je glasbena igra preprostih podob: tretji stavek je glasbena igra preprostih podob: tretji stavek je glasbena upodobitev skladateljevega pokojnega prijatelja, ki je bil zelo velike postave. Tudi tu se glasba postopoma dograjuje in večja, tako da jo nazadnje gledamo »od spodaj navzgor«.

Marca 1824 je **Franz Schubert** svojemu prijatelju Leopoldu Kupelwieserju sporočil, da je napisal dva godalna kvarteta in ima v načrtu še tretjega. Z njimi je hotel tlakovati svojo pot k »veliki simfoniji«. Načrtoval je njihovo izvedbo na koncertu svojih del po zgledu Beethovna, ki je Dunajčanom na koncertu predstavil svojo 9. simfonijo in stavke iz svojih drugih novitet. Vendar Schubert godalnih kvartetov ni dokončal vse do poletja 1826. Schubertovo zanimanje za godalni kvartet bi lahko bilo posledica njegovih stikov z obnovljenim kvartetom Ignaza Schuppanzigha, ki se je izjemno navdušil nad prvim Schubertovim *Godalnim kvartetom v a-molu* ter ga 1824 s svojim ansamblom tudi izvedel. Kvartet je izšel istega leta kot Schubertov op. 29, št. 1, z naslovnico, ki je obljubljala tri kvartete, »posvečene njegovemu prijatelju I. Schuppanzighu«.

Drugo delo načrtovanega Schubertovega triptiha, kvartet *Deklica in smrt v d-molu*, je ni tako dobro odneslo. Schuppanzigh je bil močno kritičen in dela ni hotel izvajati, zato ni čudno, če je Schubert izgubil pogum za komponiranje nadaljnjih godalnih kvartetov. Drugi vzrok bi lahko bili založniki, ki jih godalni kvarteti – sploh pa Schubertovi tehnično zahtevni in skorajda simfonično zasnovani – v tistem času niso zanimali, saj je bilo na razpolago dovolj glasbe v lahkotnejših žanrih, ki so bili bolj dostopni za amatersko hišno muziciranje. Tako je kvartet izšel šele po Shubertovi smrti, leta 1831. Tretji *Godalni kvartet v G-duru* pa je moral na natis čakati še nadaljnjih dvajset let, čeprav je Schuppanzighov kvartet prvi stavek izvedel marca 1828. Delo je eno najbolj nemirnih in temačnih, kar jih je Schubert napisal; nemir glasbe je morda tudi odmev vročičnega zamaha, v katerem je bila napisana. Čeprav je obstoj zgodnjih skic zelo verjeten, je bila celotna končna verzija godalnega kvarteta napisana v borih desetih dneh junija 1826. Kvartet tako po vsebini kot

obliki presega zvrstne meje godalnega kvarteta in se v vseh dimenzijah razrašča v simfonično smer, saj je to Schubertov najobsežnejši godalni kvartet, ki v zvočnosti in razponu posameznih glasov nosi skoraj orkestralne poteze.

Nemirni značaj dela najbolj zrcali njegovo nenehno nihanje med durom in molom. Že začetek prvega stavka je tako nestabilen, da se repriza vrne skoraj kot njegova variacija ali negativ; kar je bilo prej v G-duru, je zdaj v g-molu in obratno; kjer je bil prej fortissimo, je v reprizi tihi pizzicato. Za Andante v e-molu je značilna razširjena melodija violončela, ki jo z dramatičnimi lestvičnimi postopi navzgor in s skoraj teatraličnim tremolom prekinjajo vehementne epizode. Gonilo Scherza v h-molu, podobnega ländlerju, je ritmično-melodični motiv, ki nastopa tudi v svojem obratu. Kontrastni trio v G-duru pa je po značaju plemenit, jasen štiriglasni stavek z eno izrazito melodično linijo, ki jo ostali trije glasovi spremljajo. Zaključni rondo v stavku Allegro assai je pravzaprav stopnjevanje dur-molovskega konflikta iz prvega stavka. In čeprav se v njem dostikrat oglasi lahkotna vedrina dura, se zdi, da glasba neizprosno dere v nemirni vrtimec temnejših čustev.

Katarina Šter